

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1909, kl. 5 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af en inom Andra Kammaren väckt och bifallen motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t, angående bildandet af en lånefond, afsedd att för mindre bemedlade personer bereda tillfälle att inom städernas områden förvärfva bostäder.

Sedan Andra Kammaren bifallit en af hr Carl Lindhagen m. fl. väckt motion, n:o 118, har Första Kammaren genom protokollsutdrag delgifvits nämnda beslut, och har Kammaren remitterat samma motion till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga utskott.

Motionärerna hemställa, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bildande af en lånefond, afsedd att genom utlemnande af lån bereda mindre bemedlade personer tillfälle att inom städernas områden förvärfva sig bostäder».

Rörande motiveringen tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen och Andra Kammarens utskottsbetänkande. I förenämnda motion fästes intet afseende vid att Riksdagen förra året på framställning af Kungl. Maj:t beslöt utsträcka rättigheten att bevilja egnahemslån ur nu befintliga egna-

hemslånefond äfven till hem på stads icke planlagda område, och Andra Kammarens utskott finner icke anledning föreslå någon ändring i motionärens hemställan under framhållande af att skäl icke torde saknas, att den ifrågasatta nya lånefonden borde afse stads såväl planlagda som icke planlagda område.

Motionens hufvudsyfte är utan tvifvel emellertid önskan att äfven på stads *planlagda* område få bygga med hjälp af billiga statslån. Andra Kammarens utskott skref förra året:

»Uppenbart torde emellertid vara, att rättvisan kräfver, att åtgärder nu vidtagas för att bereda städerna förmånen af denna medverkan från statens sida och att denna gifver det stöd, den i förevarande fall kan gifva för att åstadkomma en förbättring i de ofta synnerligen ogynnsamma bostadsförhållandena i städerna. Några principiella skäl däremot hafva icke heller anförts, utan har från flere håll tvärtom erkänts det berättigade i detta kraf» ... och vidare: »Då staten dessutom för landsbygdens del redan lemnat sitt stöd och sin medverkan för att åt mindre bemedlade lemna tillfälle att skapa sig egna hem, så är det väl också berättigadt, att staten lemnar ett motsvarande stöd äfven i fråga om städerna».

Utskottet hyser emellertid den uppfattningen, att det i allmänhet råder en afsevärd åtskillnad mellan *å ena sidan* egnahemsidén, sådan den tillämpats på landsbygden och städernas icke planlagda områden samt *å andra sidan* den nu föreslagna inom städernas planlagda områden. I förra fallet beredes kroppsarbetaren tillfälle att bo mera för sig själf och att få lefva under mera naturenliga och bättre hygieniska förhållanden, hvilka förmåner ej kunna nog värderas, i all synnerhet då det gäller det uppväxande släktet. Genom arbete å det egna hemmet får arbetaren alltmera intresse för detta och sporras ofta nog att förbättra och försköna detsamma samt undviker på så sätt en hel del med stadslifvet förenade olägenheter och frestelser.

Att nu härifrån taga steget till att staten blir förläggare vid uppförandet af arbetarebostäder å städernas planlagda områden är uppenbarligen en fråga af helt annan innebörd. Såväl 1899 som 1904 har Riksdagen tydligt uttalat detta. Redan markens dyrhet lägger hinder i vägen för ett allmännare anordnande af enfamiljshus, hvilket byggnadssätt här i regeln torde få anses såsom ett visst öfverflöd. Tillika förefinnes härstädes ett naturligt kraf på gator, afloppsledningar, vatten och belysning, som högst väsentligt ökar kostnaderna. Ett helt annat byggnadssätt kommer därför att användas. Andra kammarutskottets motivering ger stöd härför, då däri anføres:

»Skall ett verksamt understöd kunna gifvas till lösningen af bostadsfrågan för de mindre bemedlade i städerna, synes statslån i detta syfte ej böra begränsas till egna hem, i den mening därmed afses med den nu befintliga, för landsbygden gällande lånefonden, enligt hvilken lån endast medgifvas till enskilda och afseende förnämligast enfamiljshus, utan borde en blifvande utredning äfven böra omfatta frågan om att medgifva lån till bostadsföreningar, kooperativa företag eller bolag, som hafva till syfte att bygga bostäder för arbetare och mindre bemedlade. Här kan ju nämligen icke blifva fråga om enbart enfamiljshus utan äfven bostadshus med flera lägenheter. Det finnes t. ex. bostadsföreningar, som till sina medlemmar med en viss äganderätt upplåta lägenheterna i det af föreningen uppförda huset. Lägenheten inlöses af medlemmen och blir på det sättet hans »egna hem». Huset äges i öfrigt och förvaltas gemensamt af lägenhetsinnehafvarne eller föreningen. Men äfven andra former för associationer på detta område torde förefinnas. En kooperativ förening, som uppför bostadsbyggnader och till själfkostnadspris uthyr lägenheter till sina medlemmar, är en form, som i vissa fall torde hafva företrädet framför den förut omnämnda bostadsföreningen, hvori medlemmarne inlösa hvar sin lägenhet, och äfven ofta framför den anordning, där den enskilde besitter ett litet enfamiljshus, som han ensam skall vårda och underhålla. Slutligen hafva äfven aktiebolag bildats i syfte att bygga arbetarebostäder och genom att själfva ålägga sig en begränsad låg ränta på det nedlagda kapitalet angifvit och garanterat syftet med sin verksamhet vara att åstadkomma goda arbetarebostäder till rimligt pris. Ett understödjande genom statslån af associationer utaf olika slag på detta område skulle nog uppmuntra denna verksamhet och kunna i sin mån bidraga till lösandet af de svårigheter, städernas bostadsfråga nu vållar.»

Utskottet instämmer till fullo i hvad här yttrats om lämpligheten af sammanslutningar till beredande af goda arbetarebostäder till rimligt pris. Men städerna torde icke sakna möjlighet att utan hjälp af statsmedel underlätta det ur så många synpunkter önskvärda ordnandet af arbetarebostadsfrågan. Och vill utskottet här anmärka att, där i enstaka fall någon af våra större städer fått stadsplan fastställd å någon mera aflägsen del af stadens område med billigare tomtpris för uppförande af enfamiljshus, kommunen själf utan någon större svårighet bör kunna förhjälpa arbetare till billiga byggnadslån, där så pröfvas behöfligt och lämpligt. För öfrigt kunna sammanslutningar och kassor på enskild väg lättare komma till stånd i städerna än på landet. Man har äfven grundade förhoppningar

på förverkligandet af en stadshypotekskassa, som tillhandagår med så billiga lån som möjligt äfven till arbetarebostadshusen.

För landsbygden och städernas icke planlagda områden äro lånen med beräkning lågt satta, och deras användning kommer snart att finna en naturlig begränsning. Helt annat är förhållandet med städernas planlagda områden. Bidragen måste här tillmätas vida större, för att det afsedda ändamålet skall vinnas; och torde det blifva svårt att hålla anspråken och beloppen inom begränsadt omfång. Det är emellertid påtagligt, att ett sådant långgifvande ej blott är betänkligt ur synpunkten af alltför stora kraf på det allmänna, utan äfven kan medföra ett af förhållandena eljest ej påkalladt byggande i städerna. Detta är alltid betänkligt, men skulle en stads ekonomi hufvudsakligen vara grundad på en eller flera storindustrier och dessa utflytta, hvarpå man redan sett flerfaldiga exempel, kunde följderna blifva högst allvarsamma ej minst för låntagarne.

Äfven bör i detta sammanhang beaktas den omkastning, som på senare år egt rum i många städers bostadsfråga, i det till följd af nya och förbättrade lokala kommunikationer arbetarehem i mängd kunnat förläggas till städernas omgivning.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa:

att förevarande motion ej måtte af Första Kam-
maren bifallas.

Stockholm den 30 april 1909.

På utskottets vägnar:

A. WACHTMEISTER.

Herr Rogberg har bedt få antecknadt, att han icke inom utskottet deltagit i detta ärendes behandling.